

De hoogste bomen vangen minder wind: belastingdruk op inkomens en vermogens

De economische verschillen tussen huishoudens nemen toe. Als die langdurig blijven toenemen kan dat de welvaart aantasten. Het belastingstelsel remt deze ontwikkeling niet af en draagt soms zelfs bij aan de groeiende verschillen. Dat komt onder meer doordat verschillende vormen van inkomen en vermogen anders worden belast, belastingheffing soms langdurig kan worden uitgesteld en er veel ondoelmatige fiscale regelingen zijn.

In dit rapport beschrijven we verschillende ontwikkelingen in de inkomens- en vermogensverdeling. En we laten zien hoe het belastingstelsel de inkomens- en vermogensverdeling beïnvloedt.

CPB - mei 2026

René Schulenberg, Céline van Essen, Arjan Lejour

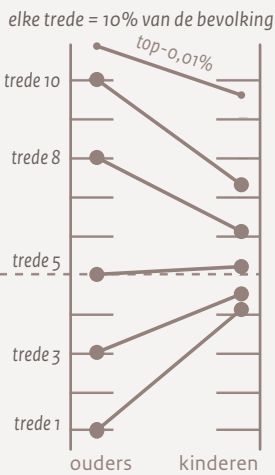
Economische verschillen en belastingen

Toenemende economische verschillen kunnen de samenleving en economie negatief beïnvloeden. Het huidige belastingstelsel remt deze ontwikkelingen niet af

Groeiende economische verschillen worden doorgegeven aan de volgende generatie

Samenhang vermogen ouders en kinderen
Deze is het sterkst bij de hoogste tredes

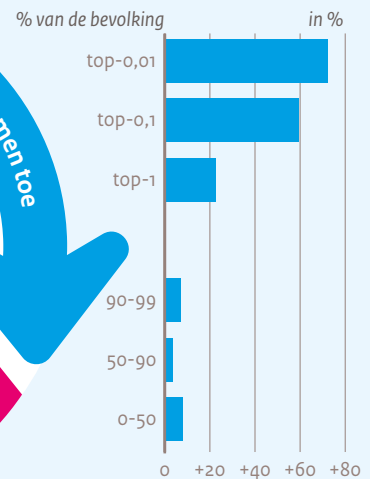
Zonder invloed van ouderlijk vermogen staan de kinderen van elke groep gemiddeld op trede 5

Inkomens- en vermogensverschillen nemen toe

Inkomensontwikkeling 2011-2019

De hoogste inkomens groeien het meest

Verschillen werken door

Verschillen nemen toe

Verschillen worden doorgegeven en kunnen zorgen voor schade aan de maatschappij en economie door onbenut potentieel en machtsconcentratie

Belastingstelsel remt niet af

Bij gelijk bruto-inkomen zijn er grote verschillen in netto-inkomen

Mede door niet-doelmatige en -doeltreffende fiscale regelingen, denk aan eigenwoningbezit of ondernemersregelingen

Het belastingstelsel remt deze groei niet en draagt hier soms zelfs aan bij

Hoogste inkomens en meest vermogenden hebben een lagere belastingdruk

Mede door inkomen en vermogen in een bv onder te brengen

→ Belasting wordt uitgesteld, waardoor inkomen en vermogen verder kan groeien

→ Ruime vrijstellingen vermogensoverdrachten

Het huidige belastingstelsel is, ongeacht politieke voorkeur, niet effectief en veroorzaakt onnodige economische verstoringen. Daarvoor schetsen we twee beleidsrichtingen:

1 Door verstoringen aan te pakken zonder veel extra herverdeling:
→ Schaf regelingen die onnodig veel geld kosten af of pas ze aan
→ Voorkom dat mensen onnodig hun belastingen kunnen uitstellen

2 Door verstoringen aan te pakken met meer herverdeling, zoals de verschillende vormen van inkomen en vermogen gelijk te belasten

Samenvatting

Op een aantal terreinen nemen economische verschillen tussen huishoudens toe. Zo is tussen 2011 en 2019 het aandeel van het totale inkomen dat bij de top 1% terecht komt van 12 naar 15% gestegen. De vermogensongelijkheid lijkt op het oog stabiel, maar de vermogensverschillen tussen specifieke groepen, zoals tussen eigenwoningbezitters en huurders en tussen (voormalige) directeuren-grotaandeelhouders en andere type werkkenden, nemen toe.

Als de verschillen blijven toenemen, kan dat leiden tot minder kansgelijkheid én een afname van de toekomstige welvaart. Het vermogen van kinderen hangt steeds sterker samen met het vermogen van hun ouders, zeker in de top van de vermogensverdeling. Zolang economische verschillen een resultaat zijn van talent, inspanning en ondernemerschap, dragen ze bij aan de welvaart. Als kansen steeds meer worden bepaald door de plek waar de wieg staat, is dat nadelig voor de welvaart. Dit komt doordat een deel van de samenleving dan te weinig mogelijkheden heeft om hun volledige potentieel te bereiken. Daarnaast neemt het risico op economische machtsconcentratie toe, waardoor politieke invloed kan worden aangewend om deelbelangen te dienen, in plaats van de (brede) welvaart te stimuleren. Machtsconcentratie leidt ook tot verminderde economische dynamiek, wat schadelijk is voor de productiviteit.

Het Nederlandse belastingstelsel remt deze ontwikkelingen niet af en draagt soms zelfs bij aan de groeiende verschillen. De inkomstenbelasting is op papier progressief, doordat de hoogste inkomens met de hoogste belastingtarieven te maken hebben. In de praktijk hebben de meest welvarende huishoudens echter mogelijkheden om de belastingdruk op hun inkomen en vermogen te verlagen die andere huishoudens minder hebben. Dit komt met name doordat ze hun inkomen en vermogen in een rechtsvorm als de bv kunnen onderbrengen. Hierdoor kan een deel van de box 2-belasting langdurig worden uitgesteld. Tevens kan het vermogen in bv's door de fiscale regels gunstiger renderen dan in box 3. Dit draagt bij aan de groeiende verschillen tussen de top van de inkomens- en vermogensverdeling en de rest. Daarnaast kunnen de groeiende vermogensverschillen en de dalende kansgelijkheid in theorie worden afgeremd door erf- en schenkbelasting, maar door ruime vrijstellingen gebeurt dit nu slechts in beperkte mate. Ook delen van de middenklasse ervaren een lagere belastingdruk door allerlei fiscale regelingen, zoals rond het eigenwoningbezit en de pensioenopbouw. Daardoor kunnen grote verschillen in belastingdruk bij een gelijk bruto-inkomen ontstaan, terwijl de economische onderbouwing daarvoor vaak ontbreekt.

Om te voorkomen dat het belastingstelsel verder bijdraagt aan de toename van economische verschillen en daarbij de economische welvaart aantast, zijn aanpassingen nodig. Economische welvaart bestaat zowel uit de totale omvang van de economie als uit een redelijke verdeling. Wat als redelijk wordt gezien, is deels een kwestie van maatschappelijke voorkeuren. Maar wanneer welvaart sterk geconcentreerd is bij een beperkt aantal huishoudens, kan dat op termijn ten koste gaan van de welvaart zelf. Het belastingstelsel speelt hierin een rol: het haalt inkomsten op, herverdeelt tussen huishoudens en stuurt economisch gedrag. Het huidige stelsel kent op dit punt onnodige verstoringen. Veel fiscale regelingen en -faciliteiten bereiken hun doel niet of kosten onnodig veel geld en zorgen voor grote verschillen in belastingdruk, waarvoor de onderbouwing ontbreekt. Door deze regelingen af te schaffen en onnodige uitstel- en arbitragemogelijkheden te verkleinen, ontstaat een efficiënter stelsel en desgewenst een gelijkere verdeling. Met de vrijgekomen middelen kan worden ingezet op ondersteuning van bijvoorbeeld minder kansrijke gezinnen, zodat zij toch hun talent kunnen ontplooien. Dat komt uiteindelijk de totale welvaart ten goede.

1 Inleiding

Verschillen in inkomen en vermogen dragen bij aan de materiële welvaart, zolang ze het resultaat zijn van talent, inspanning en ondernemerschap. Een deel van de Nederlanders heeft echter onvoldoende middelen om zonder ondersteuning van de overheid in de noodzakelijke levensbehoeften te voorzien of hun kinderen te helpen zich te ontwikkelen. Dat kan de welvaart aantasten.

De overheid beïnvloedt de verdeling van inkomens en vermogens over huishoudens via de belastingen. Met behulp van belastingheffing en herverdeling worden minder draagkrachtige huishoudens ondersteund en verschillen teruggedrongen. Een groot deel van de Nederlanders vindt dat een goede verdeling tussen arm en rijk het belangrijkste doel van belastingen is¹. Naast het beïnvloeden van de inkomens- en vermogensverdeling hebben belastingen ook andere functies: het ophalen van geld voor publieke voorzieningen en het beïnvloeden van gedrag. Tussen deze functies kunnen afruilen bestaan, en belastingen brengen bovendien onvermijdelijk economische verstoringen met zich mee. Hoge lasten op arbeid zorgen bijvoorbeeld voor meer financiële mogelijkheden voor publieke voorzieningen, maar leiden er ook toe dat werken minder loont. De mate waarin de overheid voor herverdeling en voor kleinere economische verschillen moet zorgen, is daarom altijd aan discussie onderhevig.

De afgelopen jaren heeft het CPB verschillende onderzoeken gedaan naar de samenhang tussen belastingen en de inkomens- en vermogensverdeling. In deze publicatie brengen we de belangrijkste analyses en conclusies samen. In hoofdstuk twee schetsen we de belangrijkste trends en mechanismen in de inkomens- en vermogensverdeling. In hoofdstuk drie bespreken we hoe belastingen de inkomens- en vermogensverschillen beïnvloeden. We sluiten in hoofdstuk vier af met een beschouwing en beleidsrichtingen.

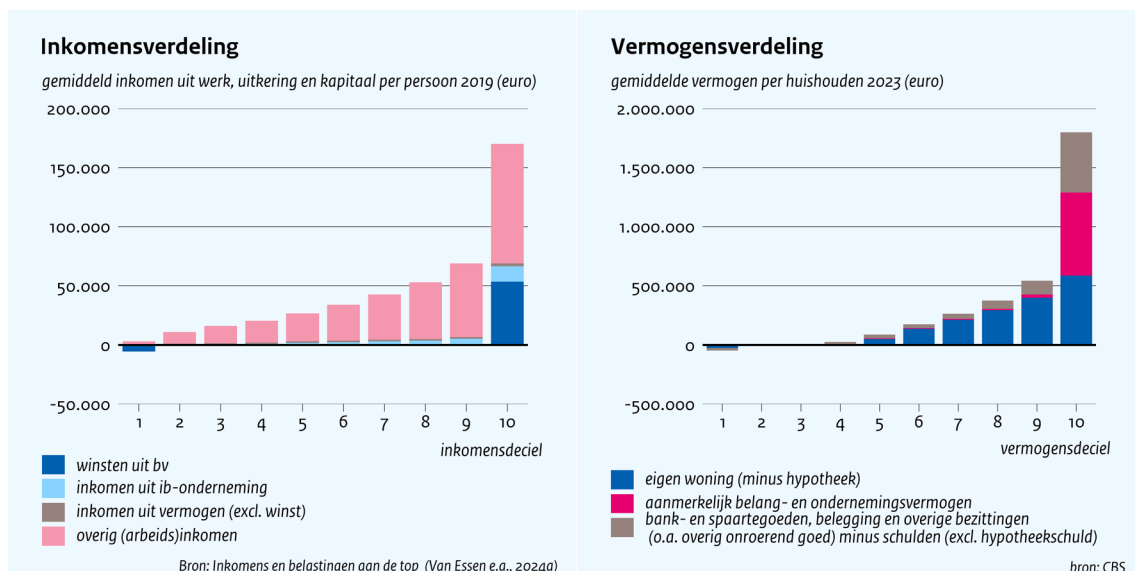
¹ Blauw (2020) en De Bresser en Knoef (2022).

2 Inkomens- en vermogensverdeling

In dit hoofdstuk geven we een kort overzicht van een aantal belangrijke trends en mechanismen in de inkomens- en vermogensverdeling. Allereerst zijn in figuur 2.1 de gemiddelde inkomens en vermogens per deciel te zien, uitgesplitst naar bron. Het gemiddeld bruto-inkomen in het vijfde deciel was zo'n 30.000 euro per persoon en in het bovenste deciel 170.000 euro in 2019². Het gemiddelde vermogen in het vijfde deciel was in 2023 ongeveer 175.000 euro per huishouden en in het tiende deciel gemiddeld zo'n 1,8 miljoen euro.

Binnen het hoogste deciel is de verdeling van het vermogen een stuk schever. Zo was het gemiddelde vermogen van de 1% meest vermogenden in 2023 7,6 miljoen euro (CBS, 2025a) en van de top 0,01% zelfs 90 miljoen (Hamelink e.a., 2024). Aan de onderkant van de vermogensverdeling hebben huishoudens voornamelijk een kleine hoeveelheid bank- en spaartegoeden en een deel heeft netto-schulden. Het vermogen van middengroepen bestaat voor een groot deel uit eigenwoningvermogen en een kleiner deel uit bank- en spaartegoeden. Hoe hoger in de vermogensverdeling, hoe groter het aandeel aanmerkelijk belangvermogen (ab-vermogen): het vermogen in bv's³.

Figuur 2.1 De inkomens- (links) en vermogensverdeling (rechts)

Ook in het hoogste inkomensdeciel is de verdeling een stuk schever. Het gemiddelde inkomen van de top 1% was in 2019 zo'n 600.000 euro en in de top 0,01% ruim 13 miljoen (Van Essen e.a., 2024a). Het inkomen van de onderste 90% van de verdeling bestaat voornamelijk uit inkomen uit loon, uit winst als zelfstandig ondernemer (de zogenoemde ib-ondernemer) of uit uitkeringen. Hoe hoger in de inkomensverdeling hoe meer het inkomen uit bedrijfswinsten bestaat. In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we dieper in op de top en de ontwikkeling van zowel de inkomens- (paragraaf 2.1) als de vermogensverdeling (paragraaf 2.2).

² Het gaat om inkomen uit loon, uitkering, winst en vermogen, exclusief toeslagen. Toeslagen zijn een overheidsuitgave, zie voor de inkomensverdeling inclusief overheidsuitgaven kader 2. In kader 1 gaan we nader in op de inkomensdefinitie, met name het meenemen van ingehouden winsten als inkomen. Specifiek gaat het daarbij om de verandering in ingehouden winst in een jaar en niet de opgebouwde voorraad. Dat impliceert dat de toegerekende ingehouden winst negatief kan zijn als winst uit eerdere jaren wordt uitgekeerd. Zie voor een nadere toelichting op het toerekenen van winsten Van Essen e.a. (2024a).

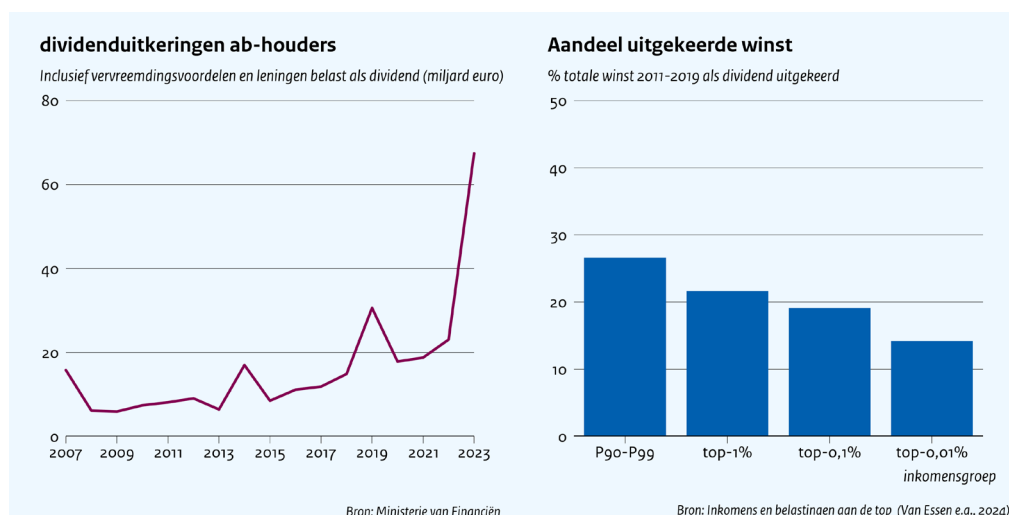
³ Ab-vermogen is vermogen dat in een bv zit, waarvan de aandeelhouder ten minste 5% eigenaar is. Bv's met vermogen kunnen verschillende doelen hebben. Bij een deel van de bv's is het voornamelijk ondernemingsvermogen, bij een ander deel wordt vermogen gebruikt om te sparen, te beleggen of een pensioen op te bouwen (Deinum e.a., 2022). Ook ondernemingsvermogen binnen bv's kan verschillende functies hebben, bijvoorbeeld voor reservering of herinvestering. Dat onderscheid in ab-vermogen kan niet gemaakt worden in de CBS-data. Het gaat om het totaal aan ab-vermogen dat aan natuurlijke personen wordt toegeschreven (zie ook CBS, 2021).

Economische vergelijkbaarheid van inkomen en belastingdruk

Ingehouden winsten maken geen deel uit van de reguliere inkomensstatistieken voor huishoudens, omdat ze (nog) niet aan het huishouden zijn uitgekeerd. Pas na uitkering vindt ook de belastingheffing in box 2 van de inkomstenbelasting plaats. Winsten komen voort uit verschillende activiteiten. Als winsten voortkomen uit de productie en levering van goederen of diensten is een directeur-groootaandeelhouder (dga) vergelijkbaar met een ib-ondernemer, die belast wordt in box 1. Als winsten voortkomen uit beleggingen is de dga meer vergelijkbaar met een belegger, die belast wordt in box 3. Het verschil is dat de ib-ondernemer en belegger direct inkomstenbelasting betalen over hun winstinkomen, terwijl de dga naast de vennootschapsbelasting alleen box 2-belasting betaalt over het gedeelte dat wordt uitgekeerd.

Vaak wordt meer winst ingehouden dan nodig voor de financiering van de onderneming. Winsten kunnen om bedrijfseconomische redenen worden ingehouden en aangewend voor (toekomstige) investeringen van de onderneming. De ingehouden winst wordt dan toegevoegd aan het ondernemingsvermogen. Gedragsreacties op wijzigingen in de belasting op dividenduitkeringen maken duidelijk dat winsten echter niet alleen ingehouden worden voor de bedrijfsvoering. Het linkerdeel van figuur 2.3 laat zien dat het tijdelijk verlaagde box 2-tarief in 2007 en 2014 en aangekondigde verhogingen in 2019 en 2023 tot aanzienlijk meer winstuitkeringen hebben geleid. Daarnaast werd er steeds meer geleend uit de eigen bv; tussen 2010 en 2020 is dat opgelopen van 36 tot 65 miljard euro (Rijksoverheid, 2024). Vanuit bedrijfseconomisch perspectief gaat het in beide gevallen om overtollige middelen waarvan de dga het aantrekkelijker vindt om te consumeren of te sparen dan te investeren in de onderneming.

Figuur 2.2 Totaal aan dividenduitkeringen box 2 (links) en aandeel van de totale winst uitgekeerd als dividend (rechts)

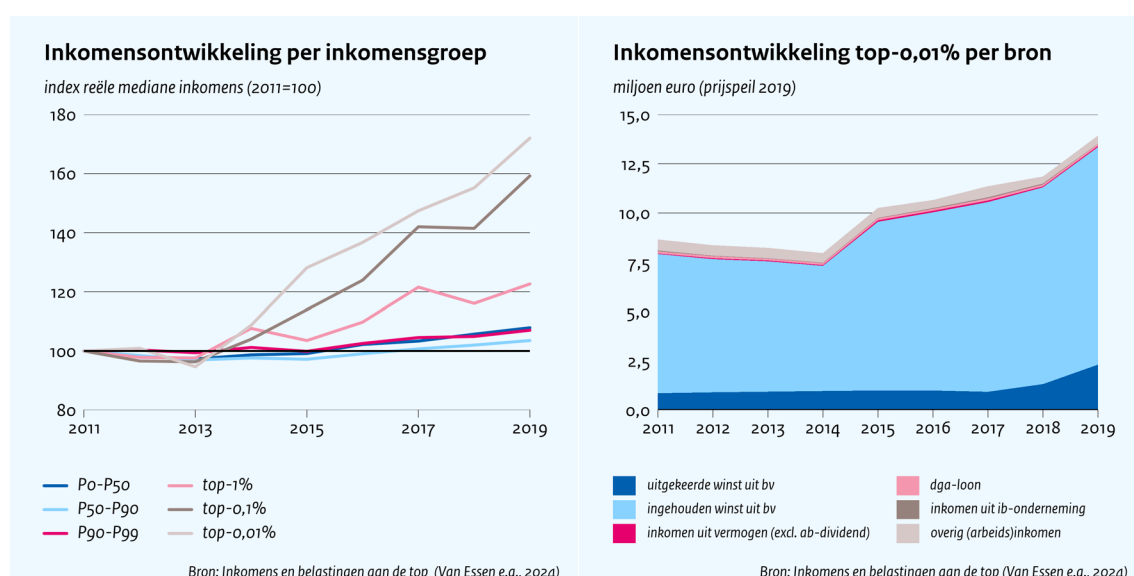

De economische vergelijkbaarheid van het inkomen en belastingdruk van de verschillende groepen werkenden is zuiverder door het meenemen van ingehouden winsten. De meeste dga's hebben grotendeels zeggenschap over het al dan niet uitkeren van de winsten van hun bedrijven. In de periode 2011 tot en met 2019 gebeurde dat in beperkte mate (zie rechterdeel figuur 2.3). De top 0,01% keerde bijvoorbeeld slechts 14% van de totale winst over deze periode uit (Van Essen e.a., 2024a). Het meenemen van ingehouden winsten geeft daarmee een beter beeld van de welvaart en belastingdruk van bedrijfseigenaren in vergelijking met andere groepen werkenden. Ten slotte zorgt het meenemen van ingehouden winsten voor een betere internationale vergelijkbaarheid, omdat belastingstelsels in verschillende landen voor een verschillende mate van fiscaal gedreven uitstelgedrag zorgen.

2.1 Inkomensontwikkeling en -verdeling

Mensen met hoge inkomens zijn er tussen 2011 en 2019 meer op vooruitgegaan dan mensen met lage of middeninkomens⁴. Het linkerdeel van figuur 2.2 laat zien dat hoe hoger de inkomens zijn, hoe meer ze zijn gestegen tussen 2011 en 2019. Voor de 0,01% hoogste inkomens zijn de reële inkomens gemiddeld met ruim 70% toegenomen⁵. De inkomens van de laagste 99% zijn gemiddeld tussen de 4 en 8% gestegen (Van Essen e.a., 2024a). Dit heeft de inkomensverschillen tussen 2011 en 2019 vergroot. Het aandeel van het totale inkomen dat naar de top 1% ging, steeg van 12% naar 15%. Vergeleken met de Verenigde Staten is dit aandeel in Nederland lager, terwijl het vergelijkbaar is met het aandeel in Duitsland. In Frankrijk, Italië en Oostenrijk ligt het aandeel van de top 1% lager dan in Nederland (Bruil e.a., 2026).

Figuur 2.3 Ontwikkeling reële inkomen naar inkomensgroep (links) en de ontwikkeling van het gemiddelde inkomen van de top 0,01% naar inkomensbron (rechts)

2.2 Vermogensverdeling en -mobiliteit

Het doorsnee vermogen van huishoudens is de laatste decennia sterk gestegen. In 1993 was het mediane vermogen van een huishouden bijvoorbeeld nog zo'n 28.000 euro (CBS, 2002). In 2006 was dat gestegen tot 50.000 euro (Hamelink, 2024) en 2024 tot 136.000 euro (CBS, 2025b)⁶. Deze toename hangt samen met de stijging van de materiële welvaart in Nederland in het algemeen en met de stijgende huizenprijzen in het bijzonder. In deze paragraaf kijken we naar de verdeling van de vermogens (in 2.2.1) en de vermogensmobiliteit binnen en tussen generaties (2.2.2).

2.2.1 Vermogensverdeling

De top van de vermogensverdeling heeft een relatief groot deel van het vermogen in bezit. De 10% meest vermogenden bezitten 56% van het totale vermogen, de 0,1% meest vermogenden zo'n 10% (CBS, 2025c). Het

⁴ Hierin zijn ingehouden winsten meegenomen. Zie kader 1 voor de achtergrond hiervan.

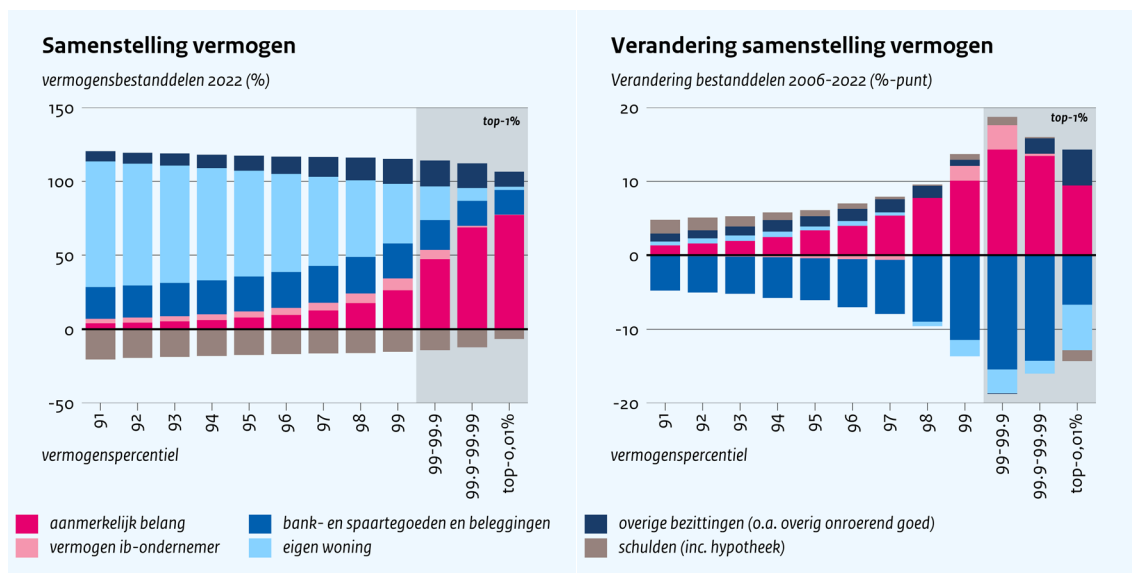
⁵ Deze toename hangt deels samen met de conjunctuur. In 2011 was sprake van een laagconjunctuur, die de jaren nadien aantrok. Tegelijkertijd lag in de jaren tot en met 2011 de winstquote van niet-financiële vennootschappen nog altijd rond de 39%. Deze winstquotes doen vermoeden dat ook in de jaren voor 2011 de inkomensverschillen er niet veel anders hebben uitgezien. Anno 2024 is die winstquote relatief hoog met 42% (bron: CBS, <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85881NED/table>).

⁶ Alle bedragen in prijspeil 2024.

vermogen van de meest vermogende huishoudens bestaat voor een groot deel uit aanmerkelijk belangvermogen (zie linkerdeel figuur 2.4) en het vermogen van huishoudens net onder de top en in het midden van de vermogensverdeling bestaat vooral uit eigenwoningvermogen. De omvang van het aanmerkelijk belangvermogen is tussen 2006 en 2022 met 50% gegroeid⁷, met name door gestegen winsten en de toegenomen waardering van ondernemingen (Hamelink e.a., 2024). Aanmerkelijk belangvermogen wordt vaak opgebouwd in succesvolle ondernemingen, maar bv's worden ook gebruikt om te beleggen of een pensioen op te bouwen (Deinum e.a., 2022). Het vermogen van de groep onder de top en in het midden van de vermogensverdeling is voornamelijk gegroeid door de stijgende huizenprijzen. Tussen 1995 en 2025 zijn koopwoningen gemiddeld vijf keer zoveel waard geworden (CBS, 2024).

De vermogensverdeling lijkt de afgelopen decennia redelijk constant, maar onderliggend nemen de vermogensverschillen tussen specifieke groepen toe. In de twintigste eeuw daalde de vermogensongelijkheid lange tijd, maar vanaf de jaren negentig is die daling gestopt (de Vicq e.a., 2023). Algemene ongelijkheidsindicatoren laten zien dat de verdeling van vermogens tussen huishoudens de afgelopen twintig jaar redelijk stabiel is. De vermogensverdeling is echter niet goed in één cijfer samen te vatten (Rijksoverheid, 2022). Onderliggend nemen de verschillen tussen specifieke groepen namelijk wel degelijk toe, doordat de vermogensontwikkeling door twee trends gedreven wordt, waarvan subgroepen op verschillende plaatsen in de verdeling hebben geprofiteerd. De trends zijn de sterk stijgende huizenprijzen die woningeigenaren ten goede zijn gekomen, die vooral in het midden en de top van de verdeling zitten, en de toename van ab-vermogens van de dga's onder de meest vermogenden. De vermogensverschillen tussen eigenwoningbezitters en huurders en tussen dga's en andere type werkenden zijn door deze twee trends groter geworden. Hierdoor zijn in absolute zin de vermogens van de meest vermogenden het sterkst gestegen en zijn de vermogens van de middengroepen in relatieve zin sterker gestegen. Voor de top 0,01% is tussen 2006 en 2022 het doorsnee vermogen van 52 naar 62 miljoen euro gestegen. Voor het doorsnee huishouden ging dit van 47.000 naar 135.000 euro (Hamelink e.a. 2024).

Figuur 2.4 Samenstelling vermogens 2022 (links*) en verandering van deze samenstelling 2006-2022 in %-punt (rechts) van de top 10% van de vermogensverdeling*****

*De vermogensbestanddelen in de linker figuur tellen op tot 100%. Omdat er ook schulden zijn (die een negatieve bijdrage hebben in de optelling), tellen de bezittingen op tot meer dan 100%.

**In de rechterfiguur is de onderverdeling van de top in 2022 vergeleken met de top in 2006. Dit zijn niet noodzakelijkerwijs dezelfde personen.

*** bron: Hamelink e.a. (2024)

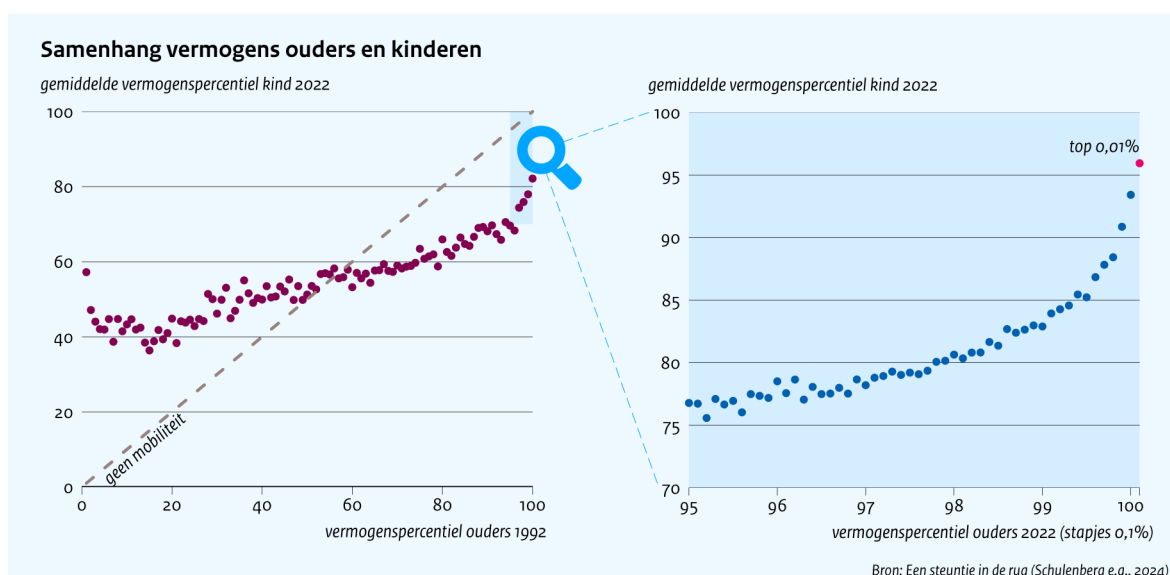
⁷ Gecorrigeerd voor inflatie.

2.2.2 Lage vermogensmobiliteit gedurende de levensloop

Kinderen van vermogende ouders zijn gemiddeld zelf ook meer vermogend dan hun leeftijdsgenoten, met name in de top van de vermogensverdeling. In het linkerdeel van figuur 2.5 is te zien hoe de vermogensposities van ouders en kinderen rond 40-jarige leeftijd samenhangen: als ouders 10 percentielen hoger stonden in de vermogensverdeling van 1992, dan zijn hun kinderen in 2022 gemiddeld 3,2 percentielen hoger uitgekomen dan leeftijdsgenoten. Vooral in de top van de vermogensverdeling is de samenhang sterk: kinderen van ouders uit de top 1% van de vermogensverdeling komen gemiddeld in het 82^e percentiel uit en kinderen van ouders uit de top 0,01% zelfs in het 96^e percentiel (Schulenberg e.a., 2024). Dit laat zien dat niet alle kinderen dezelfde financiële kansen hebben: al tijdens hun leven geven vermogende ouders hun kinderen een steuntje in de rug.

Ook onder volwassenen is de vermogensmobiliteit laag, met name voor de meest vermogenden. Mensen blijven langdurig rond dezelfde plek in de vermogensverdeling. Zo zijn twee op de drie personen uit het hoogste vermogensdeciël (de top 10%) daar tussen 2006 en 2022 gebleven. De anderen komen veelal op een positie net onder de top terecht. Zo is slechts 6% van de 1% meest vermogenden in 2006 zestien jaar later uit het hoogste vermogensdeciël verdwenen. Het zijn overigens zeker niet alleen kinderen van vermogende ouders die de top bereiken, maar ook succesvolle (self-made) ondernemers. (Hamelink e.a., 2024).

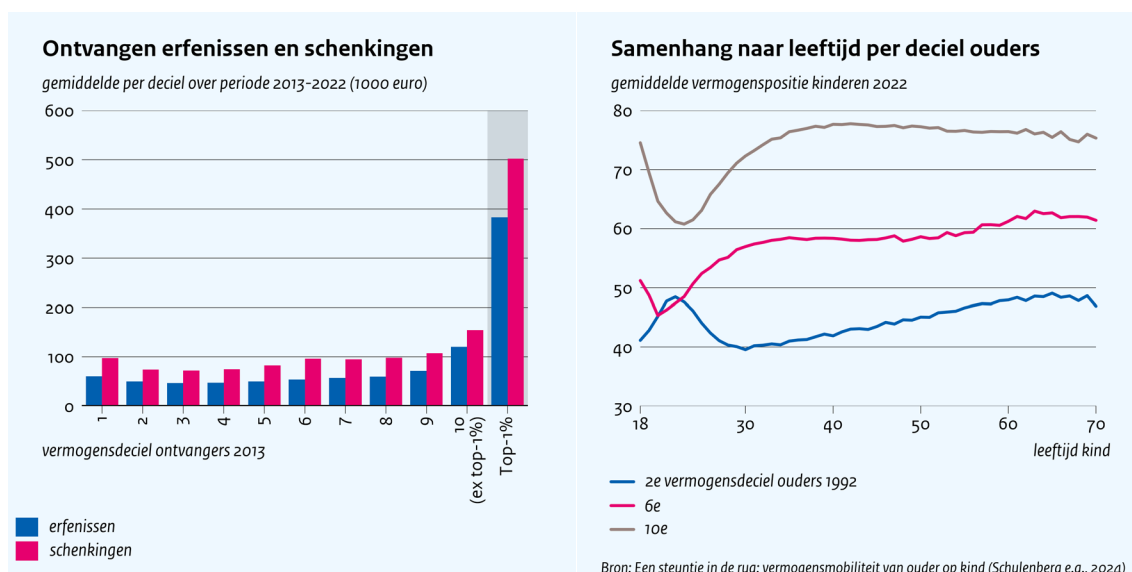
Figuur 2.5 Samenhang vermogenspositie ouders en kinderen rond 40-jarige leeftijd (links) en ingezoomd top 5% (rechts)

Oorzaken lage vermogensmobiliteit

Erfenissen en schenkingen dragen bij aan de samenhang tussen vermogens van ouders en kinderen. Het linkerdeel van figuur 2.6 laat zien dat erfenissen en schenkingen relatief vaak terechtkomen bij vermogende huishoudens, waarbij de top relatief meer profiteert van schenkingen dan van erfenissen (zie ook Groot e.a., 2019). Voor kinderen van ouders uit het midden van de vermogensverdeling zijn dat vaak banktegoeden, beleggingen en een woning. Voor kinderen van zeer vermogende ouders gaat het daarnaast ook om de overdracht van ab-vermogen, doordat het bedrijf wordt doorgegeven aan de volgende generatie.

Figuur 2.6 Ontvangen erfenissen en schenkingen naar positie vermogensverdeling ontvanger (links) en gemiddelde vermogenspositie van kinderen per leeftijd, naar vermogensdeciël ouders (rechts)

Op 18-jarige leeftijd zijn er al duidelijke verschillen in de vermogenspositie van kinderen van vermogende ouders ten opzichte van leeftijdsgenoten. In het rechterdeel van figuur 2.6 is te zien dat die verschillen persistent zijn over de levensloop. De sterke samenhang in vermogensposities in figuur 2.5 is weergegeven op 40-jarige leeftijd van kinderen. Erfenissen spelen dan nog nauwelijks een rol, aangezien de meesten op die leeftijd nog minstens één levende ouder hebben en dus meestal nog geen erfenis hebben ontvangen. Schenkingen hebben een veel grotere invloed op die samenhang. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om een startkapitaal voor jongvolwassenen, of om ondersteuning bij aankoop van een eigen woning.

Naast directe financiële overdrachten, dragen ouders bij aan de toekomstige vermogensopbouw van hun kinderen door de ontwikkeling van hun *human en social capital* te ondersteunen. Ouders helpen hun kinderen bij hun opleiding en de ontwikkeling van vaardigheden. Ook het doorgeven van normen, kennis, gewoontes en netwerken rond sparen, investeren, ondernemen en het kopen van een eigen woning hebben invloed op de vermogensopbouw van kinderen (Chetty e.a., 2022 en Schulenberg e.a., 2024). Het hogere inkomen dat uit de betere opleiding en vaardigheden voortvloeit, helpt kinderen om meer te sparen en met de opgebouwde kennis en vaardigheden kan een hoger rendement op het vermogen worden gehaald.

3 Belastingdruk op inkomen en vermogen

Belastingen kunnen worden ingezet om de verdeling van inkomens en vermogens te beïnvloeden. Dat kan onder meer door belastingen naar draagkracht te heffen. Belasten naar draagkracht houdt ten eerste in dat mensen met een hoger inkomen of vermogen meer belasting betalen. En ten tweede dat mensen met hetzelfde inkomen of vermogen in vergelijkbare omstandigheden (zoals huishoudsamenstelling) evenveel belasting betalen. In dit hoofdstuk bespreken we de verschillen in belastingdruk, zowel tussen als binnen inkomens- en vermogensgroepen. In de eerste paragraaf gaan we in op de belastingdruk op inkomens en in de tweede op de belastingen op vermogens.

3.1 Belasting op inkomens

De belastingdruk⁸ op de hoogste inkomens is lager dan op de midden- en hoge inkomens (zie linkerdeel figuur 3.1). In de periode 2011-2019 was de gemiddelde belastingdruk van de hoogste 0,01% inkomens (ongeveer 1400 mensen) zo'n 28%.⁹ Dat is lager dan voor midden- en hoge inkomens, voor wie de gemiddelde belastingdruk tussen de 30 en 35% ligt (Van Essen e.a., 2024a). Dit betekent dat het belastingstelsel de groter wordende inkomensverschillen (zoals besproken in paragraaf 2.1) niet afremt. Het inkomen van mensen in de topgroepen bestaat vrijwel geheel uit bedrijfswinsten¹⁰, zodat de belastingdruk vooral door de vennootschaps- (vpb) en box 2-belastingen wordt bepaald. Voor mensen buiten de hoogste 1% van de inkomensverdeling zijn sociale premies - zoals premies voor AOW, WW en zorgverzekeringswet - en de box 1-belasting de voornaamste lasten¹¹. De hoogte van de sociale premies zijn meestal gemaximeerd op een bepaald inkomen, waardoor het voor hogere inkomens een relatief klein deel van hun inkomen is.

Ook bij een gelijk inkomen kan de belastingdruk van persoon tot persoon fors verschillen. Uit het rechterdeel van figuur 3.1 blijkt dat bij de meeste inkomensgroepen 20% van de personen een belastingdruk heeft die meer dan 10%-punt kan afwijken van de gemiddelde belastingdruk bij dat inkomen. Met andere woorden: bij een gelijk inkomen is er minstens 20%-punt verschil tussen mensen met een hoge en mensen met een lage belastingdruk. Niet alle verschillen in belastingdruk zijn onwenselijk. Er kunnen bijvoorbeeld bepaalde beleidsdoelen worden nagestreefd, zoals het bevorderen van risicovol ondernemerschap, arbeidsmarktparticipatie en gezondheid. Het verschil in belastingdruk kan ook ontstaan door verschillen in huishoudsamenstelling, zoals het aantal verdieners. Er zijn echter ook verschillen die minder wenselijk zijn, bijvoorbeeld omdat ze voor te hoge economische verstoringen, complexiteit of belastingarbitrage zorgen. Dit soort verschillen komen meestal voort uit niet-doelmatige of -doeltreffende fiscale regelingen, waarvan we er een aantal in paragraaf 3.2 bespreken.

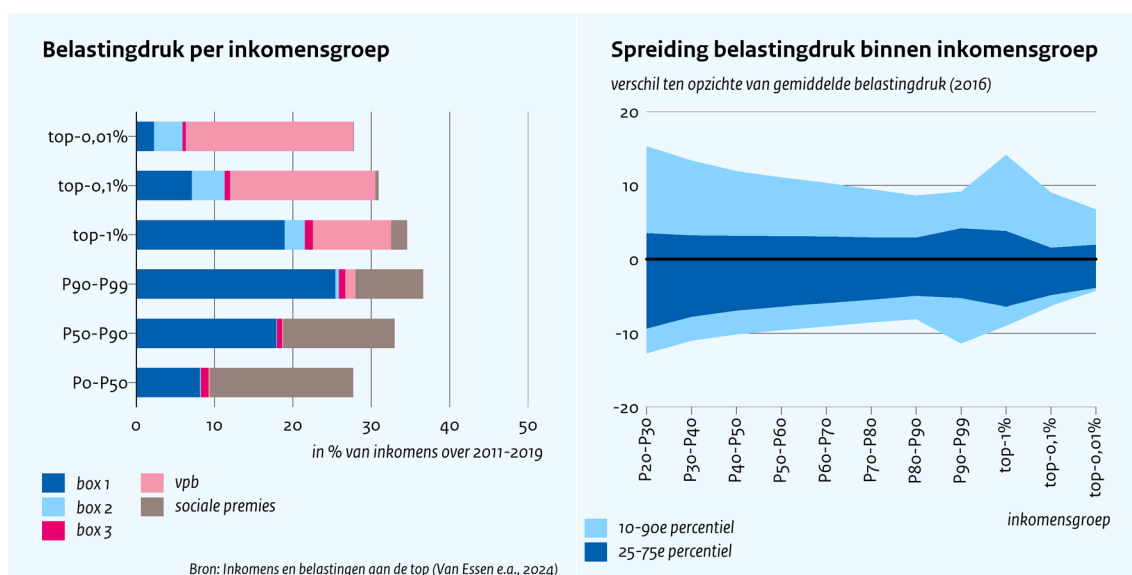
⁸ Het gaat hier om de belastingdruk over inkomen uit loon, uitkering, winst en uit vermogen, zoals in paragraaf 2.1 beschreven. Het inkomen uit vermogen betreft het toegerekend inkomen uit vermogen, niet het werkelijk rendement. Toeslagen worden niet meegenomen in de belastingdruk. In paragraaf 3.2 beschrijven we de belastingdruk op verschillende vermogenscomponenten.

⁹ Het gaat hier om het totale inkomen en belasting uitgemiddeld over de jaren 2011 tot en met 2019.

¹⁰ Zie kader 1 voor een uitleg over het meenemen van bedrijfswinsten als inkomen.

¹¹ Indirecte belastingen, zoals de btw en energiebelastingen, zijn hierin niet meegenomen. Die zijn voor mensen met een lager of middeninkomen vaak relatief hoger dan voor mensen met een hoger inkomen. Zie voor de belastingdruk inclusief indirecte belastingen naar inkomensgroep Van Essen e.a. (2022). In desbetreffende studie is gekeken naar de belastingdruk over het inkomen van 1 jaar (2016). In de studie waarop de cijfers en figuren van dit hoofdstuk zijn gebaseerd (Van Essen e.a., 2024a) is gekeken naar de belastingdruk over het inkomen over een periode van 9 jaar, om de belastingdruk over winsten die later – maar binnen 9 jaar - worden uitgekeerd mee te nemen.

Figuur 3.1: Geobserveerde belastingdruk, gemiddeld 2011-2019 (links) en spreiding belastingdruk 2016 (rechts)

3.1.1 Verschillende fiscale behandeling werkenden

Werknemers, ib-ondernemers en dga's worden fiscaal verschillend behandeld, wat bijdraagt aan verschillen in belastingdruk. Zowel belastingtarieven, aftrekposten als mogelijkheden om een deel van de belastingheffing uit te stellen verschillen tussen verschillende type werkenden. In deze paragraaf bespreken we de verschillende belastingstructuren en de uitstel mogelijkheden en wat de gevolgen voor de belastingdruk daarvan zijn.

Verschil in belastingtarieven voor verschillende type werkenden

De belastingtarieven van werknemers, ib-ondernemers en dga's komen op verschillende manieren tot stand. De dga betaalt over de winst vpb en box 2-belasting, maar heeft de mogelijkheid om belastingheffing in box 2 uit te stellen. Daarnaast zijn dga's verplicht zichzelf in box 1 zogenoemd 'gebruikelijk loon'¹² uit te keren. De ib-ondernemer heeft recht op mkb-winstvrijstelling en zelfstandigenaftrek, maar geen mogelijkheden om belastingheffing uit te stellen.

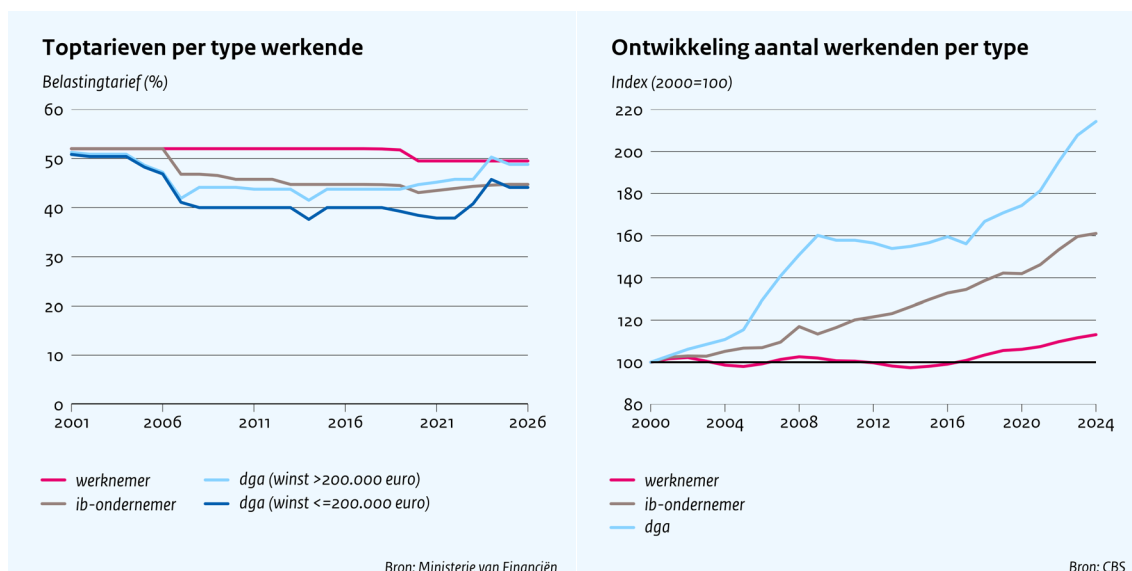
Bij de invoering van het huidige belastingstelsel in 2001 was de belastingdruk ongeveer gelijk voor verschillende type ondernemers en werknemers, maar vanaf 2004 ontstonden er verschillen in belastingdruk (zie linkerdeel figuur 3.3). De verschillen in de toptarieven die vanaf 2004 ontstonden, kwamen met name door verlagingen van het vpb-tarief voor dga's en de invoering van de mkb-winstvrijstelling voor ib-ondernemers. Tussen 2007 en 2020 lagen de toptarieven voor dga's met een winst tot 200.000 euro zo'n 12 respectievelijk 5%-punt lager dan voor werknemers en ib-ondernemers. Voor dga's met een winst boven de 200.000 euro lag het toptarief in de buurt van het toptarief van de ib-ondernemer.

Sinds 2019 zijn de verschillen in de belastingdruk tussen ondernemers en werknemers kleiner geworden. Allereerst werd in 2019 het toptarief in box 1 verlaagd van 52 naar 49%. Vervolgens wordt vanaf 2020 de zelfstandigenaftrek stap-voor-stap afgebouwd, van 7.280 euro in 2019, tot 900 euro in 2027. Daarnaast is in 2024 een tweeschijvenstelsel in box 2 geïntroduceerd. Het tarief bij winstuitkeringen van meer dan 67.000 euro is van 26,9 naar 31% gestegen. Dga's met een hoge winst hebben daardoor anno 2026 bijna hetzelfde

¹² Het gebruikelijk loon moet overeenkomen met wat een vergelijkbare werknemer verdient, met een minimum van 58.000 euro.

marginale toptarief als werknemers, als de winst volledig wordt uitgekeerd. Maar voor ib-ondernemers en dga's met een lage winst tot 200.000 euro ligt het marginale toptarief zo'n 5 %-punt lager.

Figuur 3.3: Toptarieven per type werkenden (links) en ontwikkeling aantallen werkenden (rechts) vanaf 2001

* Voor de linkerfiguur is uitgegaan van uitkering van de volledige winst door de dga

Verschillen in belastingtarieven beïnvloeden de keuze voor ondernemerschap. In het rechterdeel van figuur 3.3 is te zien dat het aantal ib-ondernemers en dga's in deze periode sterk is toegenomen en het dat aantal werknemers veel minder toenam. De sinds 2004 oplopende verschillen in toptarieven hebben bijgedragen aan een verschuiving van werknemers naar ib-ondernemers en van ib-ondernemers naar dga's (Rijksoverheid 2020). Tarieven voor ondernemers en werkenden hoeven overigens niet exact gelijk te zijn. Een reden om ondernemers lager te belasten, is bijvoorbeeld dat mensen in loondienst geen ondernemersrisico lopen en er verzekeringen tegen werkloosheid en arbeidsongeschiktheid zijn. Het beperkt houden van belastingdrukverschillen voorkomt wel dat werknemers, werkgevers of opdrachtgevers vooral om fiscale redenen kiezen voor (een bepaalde vorm van) het ondernemerschap¹³.

Uitstel mogelijkheden belastingheffing box 2

Ook bij gelijke belastingtarieven kan de gemiddelde effectieve druk verschillen doordat dga's winsten niet uitkeren. De tarieven in figuur 3.3 gelden zolang winst volledig wordt uitgekeerd of de bedrijfsaandelen worden vervreemd, bijvoorbeeld door verkoop of schenking. In de praktijk worden winsten vaak ingehouden, waarmee belastingheffing in box 2 wordt uitgesteld. Winsten kunnen om bedrijfseconomische redenen worden ingehouden en aangewend worden voor investeringen in de onderneming. Vaak wordt (veel) meer winst ingehouden dan nodig voor de financiering van de onderneming, zie ook kader 1. De mogelijkheid om belastingheffing uit te stellen, is bovendien een voordeel dat werknemers en ib-ondernemers niet hebben. Het nieuwe tweeschijvenstelsel in box 2 lijkt het uitstellen van winstuitkering wel enigszins terug te dringen: het is fiscaal aantrekkelijk om jaarlijks tot 67.000 euro dividend uit te keren (Schwartz e.a., 2026).

Het uitstel van box 2-heffing kan zeer langdurig zijn, indien gebruik wordt gemaakt van de doorschuifregeling. De doorschuifregeling houdt in dat bij een erfenis of schenking van (aandelen in) een bv geen box 2-belasting verschuldigd is over de ingehouden winst¹⁴: de box 2-claim schuift door naar de volgende

¹³ Naast fiscale motieven spelen allerlei factoren een rol bij de keuze voor bepaald type ondernemerschap, zoals risico en aansprakelijkheid, kostenoverwegingen en de mogelijkheden voor pensioen en vermogensopbouw (zie ook Bosch en Lejour, 2017).

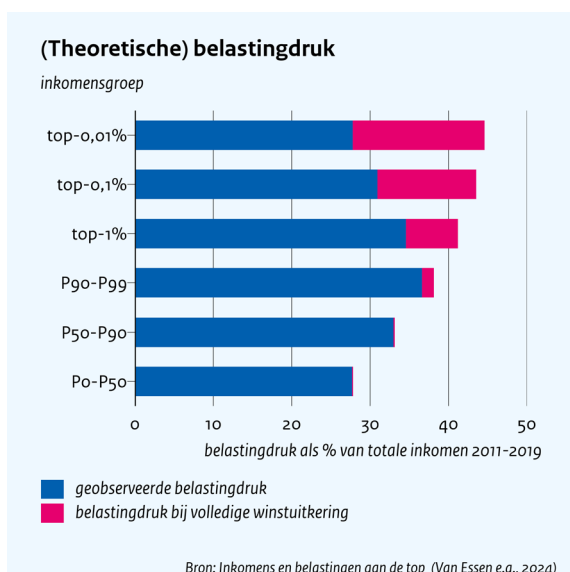
¹⁴ De regeling is uitsluitend van toepassing op het ondernemingsvermogen en geldt niet voor het eventuele beleggingsvermogen.

eigenaar. Daarmee kan de belastingheffing langdurig worden uitgesteld. Indien de ingehouden winst zelfs over meerdere generaties niet wordt uitgekeerd, wordt dit uitstel praktisch gezien afstel. De regeling is in het leven geroepen om de continuïteit van de onderneming bij vererving en schenking niet in gevaar te brengen. Vanuit de fiscale wetenschap worden vraagtekens gezet bij de noodzaak hiervan, omdat eventuele liquiditeitsproblemen kunnen worden opgelost met betalingsregelingen.¹⁵

Op papier is het belastingstelsel progressief, in praktijk niet

Uit figuur 3.4 blijkt dat het belastingstelsel progressief is zolang alle winst volledig wordt uitgekeerd, in de praktijk wordt die progressiviteit echter niet bereikt. De belastingdruk van de top 0,01% neemt in de periode 2011-2019 toe van 28 naar 45% als alle winst direct wordt uitgekeerd (Van Essen e.a. 2024). Het stelsel is op papier progressief aangezien hogere inkomens een hogere belastingdruk hebben, maar alleen als de volledige winst direct wordt uitgekeerd of de bedrijfsaandelen worden verkocht. De huidige belastingtarieven over bedrijfswinsten (het totaal aan box 2-belasting en vpb) is progressief, doordat over winsten tot 200.000 euro het lage vpb-tarief wordt betaald en voor dividenduitkeringen van meer dan 67.000 euro een hoger box 2-tarief geldt. Ook belastingen over het box 1-inkomen zijn progressief, zeker als daar de toeslagen bij worden gerekend (Rijksoverheid, 2024). Het stelsel als geheel is dat echter niet, met name door verschillen in belastingtarieven tussen verschillende type werkenden en uitstel mogelijkheden van een deel van de belastingheffing over bedrijfswinsten.

Figuur 3.4: Theoretische versus geobserveerde belastingdruk per inkomensdeciël

3.1.2 Fiscale regelingen dragen bij aan verschillen in belastingdruk bij gelijke inkomens

De aanzienlijke verschillen in belastingdruk bij een gelijk inkomen komen vooral voort uit fiscale regelingen waarbij andere kenmerken dan inkomen worden gebruikt voor de belastingheffing. Zo wordt de arbeidskorting alleen over het inkomen uit werk toegepast, niet over ander inkomen. Een ander voorbeeld is de hypotheekrenteaftrek die voor verschillen in belastingdruk tussen eigenwoningbezitters en huurders¹⁶ en tussen huishoudens met een grote en kleine hypotheek zorgt. Een voorbeeld van een verschil dat door de tariefstructuur wordt veroorzaakt, is dat gepensioneerden een lagere belastingdruk kennen omdat ze geen AOW-premie afdragen.

¹⁵ Zie o.a. Stevens (2020a), Tiggelaar-Klootwijk (2013) en Hoogeveen (2011). Het CPB heeft de doorschuifregelingen in 2022 geëvalueerd. De noodzaak en doelmatigheid van de doorschuifregelingen konden niet kwantitatief worden getoetst, doordat de omvang van de belastingclaim die wordt doorgeschoven niet bekend was (Van Essen e.a., 2024b).

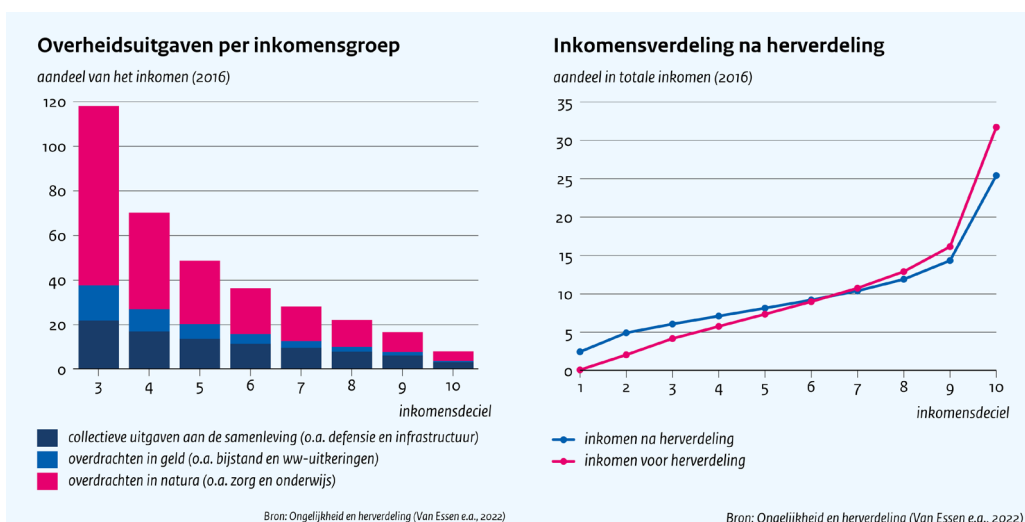
¹⁶ Met name ten opzichte van huurders die vanwege hun inkomen geen recht hebben op huurtoeslag.

Herverdeling niet door belastingen, maar vooral door overheidsuitgaven

De overheid herverdeelt nauwelijks door het belastingstelsel, maar vooral door middel van collectieve uitgaven en overdrachten in geld en natura. Het gaat daarbij niet alleen om directe inkomensondersteuning in de vorm van toeslagen en uitkeringen, maar ook om overdrachten in natura, zoals zorg en onderwijs, en collectieve uitgaven aan bijvoorbeeld defensie en infrastructuur. In het linkerdeel van figuur 3.2 is te zien dat het inkomen van huishoudens met een lagere financiële draagkracht voor een groot deel bestaat uit overheidsuitgaven. Veel van de ontwikkelde landen hebben overigens een uitgebreide verzorgingsstaat, waarmee lagere inkomensgroepen ondersteund worden.

Omdat lagere inkomensgroepen relatief meer profiteren van de overheidsuitgaven dan hogere inkomens werkt dit herverdelend. Dat kan komen doordat uitgaven inkomensafhankelijk zijn, of doordat eenzelfde bedrag aan ondersteuning relatief meer is voor iemand met een lager inkomen dan iemand met een hoger inkomen, zoals bij collectieve uitgaven (zie linkerdeel figuur 3.2). Het rechterdeel van figuur 3.2 laat zien hoe de inkomensverdeling verandert door de herverdeling. Het aandeel van de 50% laagste inkomens in het totaal stijgt dan van 19 naar 29% en het aandeel van de hoogste 10% inkomens daalt van 32 naar 25% (Van Essen e.a., 2022).

Figuur 3.2: Overheidsuitgaven* (links) en inkomensverdeling voor en na herverdeling (rechts) per inkomensgroep

*in de linkerfiguur zijn eerste twee decielen niet opgenomen omdat gemiddeld inkomen (zonder inkomsten uit overheidsuitgaven) te laag is om de overheidsuitgaven als percentage van het inkomen te kunnen uitdrukken.

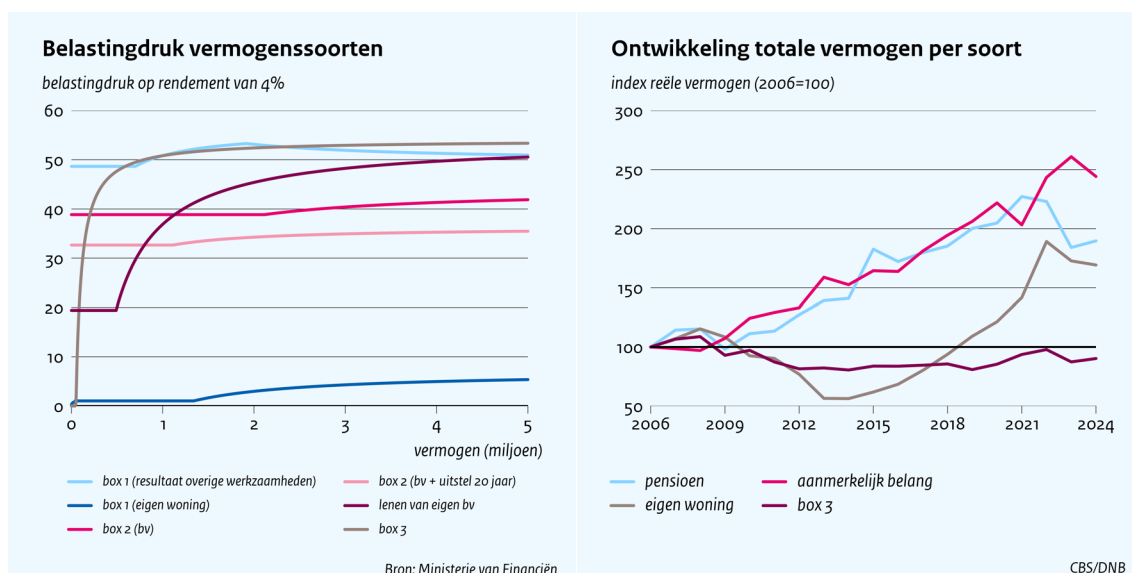
Er zijn tientallen fiscale regelingen, vrijstellingen en aftrekposten, waarvan het totale budgettaire beslag in 2025 werd geraamd op 167 miljard euro (Ministerie van Financiën, 2025). Dat is circa 40% van de totale belastinginkomsten. Dat kan voor forse verschillen in belastingdruk zorgen, omdat onder hetzelfde inkomen het ene huishouden wel en het andere geen recht heeft op een specifieke regeling. Daarnaast impliceren al deze regelingen een hogere belastingdruk voor anderen, die er niet of minder gebruik van kunnen maken.

Fiscale regelingen zijn vaak niet doeltreffend en doelmatig en zorgen voor een complex en onoverzichtelijk stelsel. Ooit zijn deze regelingen ingevoerd met een beleidsdoel, bijvoorbeeld om bepaald gedrag te stimuleren of om specifieke groepen te ondersteunen. De kosten van de fiscale regelingen zijn maatschappelijke te verantwoorden als ze effectief (doeltreffend) tegen zo laag mogelijke kosten (doelmatig) zijn. Uit evaluaties blijkt echter dat een deel niet doelmatig en doeltreffend is en het voordeel van de regelingen scheef verdeeld is (Ministerie van Financiën, 2025). Het laten voortbestaan van ondoelmatige regelingen is kostbaar. Elke fiscale regeling kost geld, dat via andere belastingen moet worden opgehaald. Denk aan de hoge lasten op arbeid, met een hoge marginale druk tot gevolg. Ten slotte maken al deze fiscale regelingen het belastingstelsel complex: voor burgers en bedrijven is het moeilijk te doorgronden en voor de Belastingdienst lastig uit te voeren en te handhaven.

3.2 Belasting op vermogen en vermogensoverdrachten

De meest vermogenden profiteren van de mogelijkheden van arbitrage tussen verschillende vermogenssoorten met een verschillende fiscale behandeling. Het linkerdeel van figuur 3.5 geeft de belastingdruk op rendementen van verschillende vermogensbestanddelen weer.¹⁷ Het rendement over vermogen in box 1¹⁸ en box 3 wordt meer belast dan het rendement over vermogen dat in de bv blijft (box 2). Als er geleend wordt van de eigen bv, is over het deel tot de vrijstelling van 500.000 euro een lage belastingdruk van toepassing om daarna op te lopen richting de belastingdruk in box 3¹⁹.

Figuur 3.5: Belastingdruk per vermogenscategorie (links) en ontwikkeling van de categorieën sinds 2006 (rechts)

¹⁷ Zie voor een toelichting en de aannames bij deze figuur bijlage 12 van het IBO Vermogensverdeling (Rijksoverheid, 2022). Het gaat om gestileerde voorbeelden, die in de praktijk vaak complexer uitvallen.

¹⁸ Resultaat overige werkzaamheden, bijvoorbeeld van een vastgoedbezitter.

¹⁹ Het gaat hier om een voorbeeld van arbitrage. Het vermogen wordt gestort in een bv en vervolgens aan dezelfde persoon uitgeleend.

Mede door verschillen in belastingdruk is de ontwikkeling van het totale vermogen per vermogenssoort de laatste twintig jaar sterk uiteengelopen (zie rechterdeel figuur 3.5). Het totale (reële) aanmerkelijk belangvermogen is tussen 2006 en 2024 2,5 keer zo groot geworden, terwijl het totale box 3-vermogen iets kleiner is geworden (CBS, 2025d). Het totale vermogen in box 3 is relatief beperkt, met zo'n 400 miljard in 2024. In bv's is bijna 600 miljard opgebouwd, door een veel kleinere groep huishoudens. In de eigen woning 1.400 miljard²⁰ en in pensioenen ruim 1.800 miljard²¹ (CBS 2025d en DNB 2026). Met andere woorden: de grootste vermogensbestandsdelen kennen de laagste belastingdruk en zijn het meest gestegen in omvang. In paragraaf 2.2.1 is te zien dat in de top met name het vermogen in bv's sterk is toegenomen.

Niet alleen de meest vermogenden profiteren van een lagere belastingdruk op vermogen, ook veel huishoudens uit de middenklasse hebben een lagere belastingdruk op sommige vermogensbestandsdelen. Figuur 3.5 laat zien dat het eigenwoningvermogen in box 1 slechts beperkt belast wordt²². Een ander voorbeeld is pensioenvermogen, dat pas bij uitkering in box 1 belast wordt. Dit zijn omvangrijke vermogensbestandsdelen, waarvan voornamelijk groepen in de middenklasse relatief veel profiteren. Deze bestandsdelen zijn tussen 2006 en 2024 ook sterk in omvang gestegen (zie rechterdeel figuur 3.5). De meest vermogenden profiteren er ook van, maar daar is het profijt ten opzichte van hun totale vermogen kleiner.

Overheidsbeleid is een van de factoren die bijdragen aan de groeiende verschillen in vermogens en dalende kansengelijkheid. Doordat de meest vermogenden mogelijkheden hebben om hun vermogen onder te brengen op plaatsen met een lage belastingdruk draagt het belastingstelsel bij aan de groeiende verschillen. Door zelfversterkende effecten wordt een scheve vermogensverdeling over de tijd schever. Bij een hoger vermogen is er namelijk meer ruimte om risico's te nemen en te spreiden: hoe meer vermogen, des te sneller het vermogen kan groeien. De zelfversterkende effecten worden beïnvloed door economische ontwikkelingen én door overheidsbeleid, doordat rendementen op de hoogste vermogens relatief beperkt belast worden. Op lange termijn draagt dit ook bij aan een grotere kansenongelijkheid. In deze paragraaf beschrijven we verschillende fiscale maatregelen en mogelijkheden die vermogenden hebben om de belastingdruk op hun vermogen te verlagen.

Eigen woningbezit

De fiscale regelingen rond het eigenwoningbezit hebben een grote invloed op de vermogensopbouw en veroorzaken aanzienlijke vermogensverschillen ten opzichte van gelijksoortige huishoudens. Naast het voordeel van de hypotheekrenteaftrek is de belasting op het eigenwoningvermogen via het eigenwoningforfait (EWF) laag. Het EWF is 0,35%,²³ wat betekent dat ongeveer 10% van de gemiddelde nettohuurwaarde van de eigen woning wordt belast (Korevaar, 2025).²⁴ Omdat de hypotheekrenteaftrek meestal hoger is dan het EWF wordt het eigenwoningbezit per saldo gesubsidieerd.²⁵ Naar verwachting gaat het in 2026 om een belastingderving van ongeveer 9 miljard euro (Rijksoverheid, 2025).²⁶ Daar staat een opbrengst van de onroerendezaakbelasting (OZB) voor woningen van 3 miljard euro voor gemeenten (CBS,

²⁰ Totale waarde minus totale resterende hypotheekschuld.

²¹ Gaat om vermogen van pensioenfondsen. Dit betreft alleen de tweede pijler. Het totaal opgebouwde pensioenvermogen in de derde pijler (vrijwillige en individuele pensioenen, bijvoorbeeld via een lijfrenteverzekering) is niet exact bekend. AFM schatte het totaal opgebouwde vermogen in 2023 tussen de 45 en 70 miljard euro (AFM, 2023).

²² Het gaat hier om het eigenwoningforfait en is exclusief het voordeel van de hypotheekrenteaftrek.

²³ Voor huizen met een WOZ-waarde boven de 1,35 miljoen gaat het om 2,35%. Voor deze woningen wordt daarmee ongeveer 70% van de nettohuurwaarde belast.

²⁴ Verhuurders betalen belasting over een nettohuurwaarde, die gemiddeld 3,3% van de woningwaarde is.

²⁵ Vanaf 2031 dreigt dit probleem groter te worden, als de eerste huishoudens de maximale termijn waarop ze recht hebben op hypotheekrenteaftrek bereiken. Na 30 jaar mag de hypotheekrente niet meer van de te betalen belasting worden afgetrokken. De Belastingdienst heeft echter geen gegevens waarmee aan te tonen is dat die 30-jarige termijn is bereikt. Het is onduidelijk in hoeverre huishoudens zelf over deze gegevens beschikken en zich van de maximale termijn bewust zijn.

²⁶ Inclusief de kosten van de 'aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld', de zogeheten Wet-Hillen.

2025e) en de overdrachtsbelasting, die huishoudens een kleine 2 miljard euro kost (CPB, 2025), tegenover. In totaal wordt vermogen in de vorm van een eigen woning fiscaal veel gunstiger behandeld dan vermogen in box 3 van de inkomstenbelasting (Van Ewijk en Lejour, 2019) waardoor huishoudens gestimuleerd worden een (duurdere) eigen woning te kopen of hypotheekschuld af te lossen met box 3-vermogen. De woning is niet alleen een consumptiegoed, maar ook een investeringsgoed dat extra rendeert door overheidssubsidiering.

Het belastingstelsel draagt bij aan de stijgende huizenprijzen en daarmee aan de groei van het eigenwoningvermogen en verschillen in vermogensopbouw tussen eigen woningbezitters en huurders.

De fiscale regelingen rond het eigenwoningbezit verlagen in eerste instantie de kosten van woningeigendom, maar zorgen er uiteindelijk voor dat huishoudens meer bieden voor woningen en daarmee voor hogere huizenprijzen, zonder dat dit leidt tot meer eigenwoningbezit of aanbod van woningen (Sinninghe Damsté e.a., 2026 en Swank en Van der der Windt, 2026). Huishoudens die langere tijd een woning bezitten, hebben daardoor hun eigenwoningvermogen sterk zien stijgen. Voor huishoudens in het midden van de verdeling is het eigenwoningvermogen het grootste deel van hun vermogen. Het belastingstelsel heeft daarom grote invloed op hun vermogensopbouw. Niet alleen ten opzichte met huurders, maar ook tussen huishoudens in regio's met uiteenlopende huizenprijzen. Vanwege de hoge huizenprijzen is het voor een deel van de potentiële starters ook moeilijk een huis te kopen, waarmee hun vermogensopbouw achter zal blijven bij starters die er wel toe in staat zijn, bijvoorbeeld doordat ze voldoende kapitaal hebben, al dan niet door steun van vermogende ouders.

Aanmerkelijk belangvermogen

De meest vermogende huishoudens houden het grootste deel van hun vermogen aan in bv's (het zogenaamde ab-vermogen, zie ook figuur 2.4), waar het belastingstelsel het mogelijk maakt vermogen relatief gunstig te laten renderen. Een deel van dat vermogen is nodig voor de onderneming. Het deel dat daar niet voor nodig is, kan gezien worden als spaar- of beleggingsvermogen. Dat steeds meer ab-vermogen wordt gebruikt om te sparen of beleggen, heeft met de vormgeving van zowel box 2 als box 3 te maken. Ten eerste hebben aanpassingen in de vormgeving van box 3 en de dalende rente ervoor gezorgd dat vermogen in spaar- en beleggingsbv's fiscaal aantrekkelijker is geworden (Deinum e.a., 2022). Vanaf 2017 zijn de forfaitaire rendementen op hogere vermogens verhoogd en is belastingtarief over die rendementen stapsgewijs gestegen van 30 naar 36%.²⁷ Daarom is het aantrekkelijker vermogen in een bv onder te brengen, waar het werkelijk rendement tegen het gunstigere (lage) vpb-tarief wordt belast. Ten tweede zijn de uitstel mogelijkheden van de box 2-belasting ook voor het opbouwen van vermogen gunstig, waardoor vermogen een tijd zonder box 2-belasting kan renderen. Dat is te zien in figuur 3.5 waaruit blijkt dat de belasting over rendementen over vermogen in de bv met uitstel van de winstuitkering laag is. Dit draagt bij aan de groeiende vermogensverschillen tussen (voormalige) dga's en andere huishoudens (zie paragraaf 2.2.1).

Door de mogelijkheid van lenen uit de eigen bv kan vermogen voor consumptie worden ingezet zonder box 2-belasting af te dragen en kan de schuld daarover in box 1 of box 3 worden afgetrokken.²⁸ Lenen uit de eigen bv is van 20 miljard in 2007 tot 65 miljard in 2020 toegenomen (Rijksoverheid, 2024). In 2023 is de Wet Excessief Lenen in werking getreden, waardoor maximaal 500.000 euro geleend mag worden, exclusief eigenwoningschuld.²⁹ Dit maximum geldt zowel voor de ab-houder als voor de eventuele partner en kinderen. Deze wet zal naar verwachting de grootste leningen tegengaan, maar aangezien de gemiddelde lening in 2019 op 280.000 euro lag – waarvan bijna de helft eigenwoningschuld - (Rijksoverheid, 2024) en de eigen woning is uitgesloten, lijkt dit vooralsnog geen grote effecten te hebben op de totale omvang van de leningen (Schwartz e.a., 2026).

²⁷ Daar staat tegenover dat het heffingsvrij vermogen van 25.000 naar 59.000 euro is verhoogd. Dat is vooral voordelig voor mensen met een relatief klein box 3-vermogen, terwijl de hoge box 3-vermogens zwaarder worden belast.

²⁸ Daar staat tegenover dat er wel rente over de schuld aan de bv moet worden afgedragen.

²⁹ Over leningen boven de 500.000 euro moet wel box 2-belasting worden betaald.

Pensioen

Het opgebouwde pensioenvermogen is vrijgesteld van belastingheffing en pensioenuitkeringen worden lager belast dan inkomen uit arbeid. Meer dan de helft van al het vermogen bestaat uit pensioenvermogen. De vrijstelling van belastingheffing daarover is de grootste in de vermogenssfeer: in totaal gaat het jaarlijks om 18 miljard euro (Rijksoverheid, 2024). De belastingderving wordt veroorzaakt door het niet belasten van de pensioenpremies en vervolgens tegen een lager tarief belasting van de pensioenuitkering in box 1³⁰ en de vrijstelling van box 3-belasting over het rendement van het pensioenvermogen. Het salaris waarover fiscaal vrijgesteld jaarlijkse pensioen kan worden opgebouwd is in 2026 gemaximeerd op een bruto-inkomen van 138.000 euro. Van deze vormgeving profiteren vooral midden- en hogere inkomens, met name degenen die een relatief groot deel van hun inkomen aan pensioenopbouw afdragen. Lage inkomens profiteren minder, aangezien pensioen wordt opgebouwd over het inkomen boven de zogenoemde pensioenfranchise van circa 19.000 euro³¹.

Erf- en schenkbelasting en de Bedrijfsopvolgingsregeling

De belastingdruk op erfenissen en schenkingen is laag, met name als de Bedrijfsopvolging (BOR) wordt gebruikt. Gemiddeld is het effectieve belastingtarief – over vermogensoverdrachten waarover belastingaangifte is gedaan – op erfenissen 12% en op schenkingen 6% (Groot e.a., 2019)³². Met behulp van de BOR kan aanmerkelijk belangvermogen van een actieve onderneming tegen een laag belastingtarief binnen de familie worden overgedragen, doordat de regeling voorziet in ruime vrijstellingen in de erf- en schenkbelasting. Anno 2026 is er een volledige vrijstelling van 1,5 miljoen euro en een vrijstelling van 75% over het bedrag daarboven. Gemiddeld ging het in de periode 2010-2017 om een erfenis of schenking van 1,3 miljoen euro, waarover 2% belasting bij een schenking en 5% bij een erfenis werd betaald (Möhlmann, 2022). Deze verlaging van de belastingdruk kost in 2026 naar schatting zo'n 1,1 miljard euro (Rijksoverheid, 2025). Het voordeel daarvan komt bij enkele duizenden personen terecht, die gemiddeld meer vermogend zijn dan hun leeftijdsgenoten (Groot e.a., 2019).

Door de vormgeving van de erf- en schenkbelasting remt deze de dalende kansengelijkheid slechts in beperkte mate (zie paragraaf 2.2.2). Een doorsnee ontvangen erfenis waarover belastingaangifte is gedaan bedroeg in 2019 zo'n 30.000 euro, een doorsnee ontvangen schenking 37.000 euro (Groot e.a., 2019). Daarvan zijn de effecten op de kansengelijkheid redelijk beperkt. Kinderen van de meest vermogenden ontvangen echter vaak grotere erfenissen en schenkingen, die maar beperkt geremd worden door de lage erf- en schenkbelasting. Kinderen van ouders uit de top 1% die in de periode 2013-2022 een schenking hebben ontvangen, hebben bijvoorbeeld gemiddeld bijna 500.000 euro gekregen. Juist in deze groep neemt de samenhang tussen de vermogens van ouders en kinderen toe (zie paragraaf 2.2.2). Ook bestaan de vermogensoverdrachten voor een flink deel uit bestandsdelen waarover minder belasting is betaald dan over andere vermogenscomponenten, met name eigen woning- en ab-vermogen (Jacobs, 2025).

De aankomende omvangrijke vermogensoverdrachten van ouders aan kinderen kunnen het effect op de dalende kansengelijkheid versterken. De huidige generatie ouderen heeft gemiddeld veel vermogen; de 2,4 miljoen huishoudens van 65 jaar en ouder had in 2024 in totaliteit een vermogen van ongeveer 1.000 miljard euro opgebouwd (CBS, 2025d). Daardoor zal de komende decennia een grote vermogensoverdracht naar jongere generaties plaatsvinden, door erfenissen of eerder al door schenkingen.

³⁰ Gepensioneerden zijn vrijgesteld van AOW-premies in box 1. Daardoor betalen gepensioneerden 17,85% in de eerste schijf van box 1, ten opzichte van 35,75% voor mensen onder de pensioengerechtigde leeftijd.

³¹ Bij de opbouw van het pensioenvermogen wordt rekening gehouden met de opbouw van de AOW-uitkering, om te voorkomen dat dubbel pensioen wordt opgebouwd.

³² Het gaat om belastingdruk over erfenissen en schenkingen boven de vrijstellingsgrenzen. Een groot deel van erfenissen en schenkingen is vrijgesteld van belasting, waardoor de belastingdruk over het totaal aan erfenissen en schenkingen lager ligt.

4 Discussie

Het is niet vast te stellen of economische verschillen tussen huishouden in Nederland momenteel te groot of te klein zijn, maar ze nemen wel toe. De inkomensverschillen zijn gestegen, door sterke inkomensgroei van de hoogste inkomens. Op het oog lijkt de vermogensverdeling stabiel, maar onderliggend is er sprake van groeiende verschillen tussen specifieke groepen. En de kansengelijkheid neemt af, mede door de toename van inkomens- en vermogensverschillen. De vermogens van ouders en kinderen hangen namelijk steeds sterker met elkaar samen, vooral aan de top van de vermogensverdeling. Daardoor worden de kansen die kinderen krijgen steeds meer bepaald door het vermogen van hun ouders, wat op lange termijn de inkomens- en vermogensverschillen verder kan vergroten.

De mate waarin economische ongelijkheden een probleem vormen, betreft deels een politieke afweging, maar op langere termijn kan deze toename maatschappelijke problemen veroorzaken. In kader 3 beschrijven we vanuit economisch perspectief kort de nadelen van zowel een te hoge als een te lage ongelijkheid. Op zichzelf hoeven de groeiende economische verschillen op korte termijn geen probleem te zijn. Mensen met verschillende maatschappelijke voorkeuren zullen de voor- en nadelen van een bepaalde mate van ongelijkheid ook anders wegen. De toename van de economische verschillen kan echter niet langdurig blijven doorgaan zonder voor maatschappelijke problemen te zorgen. Naast de in kader 3 genoemde negatieve welvaartseffecten kan een onevenwichtige verdeling van de belastingdruk het draagvlak en de legitimiteit voor belastingheffing en de belastingmoraal aantasten. Dit hoofdstuk begint met een bespreking van de belangrijkste afwuilen op dit terrein. En vervolgens beschrijven we een aantal van de beleidsimplicaties en -opties, mede op basis van de afwuilen.

4.1 Afwuilen

Het belastingstelsel is één van de instrumenten die de overheid heeft om economische verschillen te beïnvloeden. De mate waarin belastingen naar draagkracht worden geheven, bepaalt mede de mate van herverdeling. Daarnaast kunnen economische verschillen worden verkleind door middel van directe financiële ondersteuning van lagere inkomensgroepen, bijvoorbeeld uitkeringen en toeslagen. Ook collectieve overheidsuitgaven of overdrachten in natura zoals zorg, defensie en onderwijs dragen hieraan bij. Niet alleen uitgaven en belastingen, maar ook regelgeving kan economische verschillen beïnvloeden, zoals op het gebied van onderwijs, arbeidsmarkt, mededinging en marktregulering.

Belastingen dienen meerdere doelen, maar er kunnen afwuilen tussen die doelen zijn.

In de eerste plaats dienen belastingen overheidsuitgaven te financieren. Daarnaast zijn belastingen soms een instrument om gedrag te beïnvloeden. Bijvoorbeeld om negatief gedrag – zoals vervuiling – te ontmoedigen, of om positief gedrag – zoals werken of klimaatneutrale consumptie – te stimuleren. Ten derde beïnvloeden belastingen de inkomensverdeling, omdat die vaak naar draagkracht geheven worden. Het tweede en derde doel kunnen haaks staan op het eerste doel. Dit vergt dus keuzes wat met een belasting bereikt moet worden.

Een optimale ongelijkheid van inkomen en vermogen is niet vast te stellen

Ongelijkheid en welvaart zijn met elkaar verbonden, maar die samenhang is niet lineair (Banerjee en Duflo, 2003). Zowel een te hoge als een te lage ongelijkheid zijn schadelijk voor de welvaart.

Een te lage ongelijkheid kan negatieve welvaartseffecten hebben. Zo kunnen spaartegoeden te klein zijn voor investeringen, worden prikkels om ondernemingen te starten of daarin te investeren aangetast en kunnen buffers bij tegenslag voor risico-nemende huishoudens en ondernemingen onvoldoende blijken. Daarnaast kan te veel herverdeling de prikkel verminderen voor werknemers om zich bij te scholen, meer uren te werken of meer verantwoordelijkheid te nemen, omdat dit te weinig extra inkomen oplevert.

Maar ook een te hoge ongelijkheid kan negatieve welvaartseffecten hebben. Zo kunnen grote en persistente economische verschillen de kanselijkheid schaden, omdat kinderen van minder welvarende ouders een onoverbrugbare voorsprong hebben. Er kunnen grote verschillen zijn in toegang tot het onderwijs, de gezondheidszorg, de arbeids- en woningmarkt en in investeringsmogelijkheden. Als een deel van de samenleving door ongelijke kansen het eigen potentieel niet volledig kan benutten, is dat niet alleen voor hen nadelig, maar ook voor de gehele samenleving. Grote economische verschillen kunnen ook slecht zijn voor de sociale cohesie en het vertrouwen in de maatschappij en politiek. Ten slotte kan een te grote ongelijkheid leiden tot economische machtsconcentratie, waardoor politieke invloed mogelijk wordt aangewend voor de deelbelangen van een kleine groep in plaats van het algemeen belang.

Het is onmogelijk om voor een land te bepalen welke mate van ongelijkheid de hoogste welvaart oplevert. Hierbij spelen diverse factoren een rol. Denk aan de mate van economische en technologische ontwikkeling, globalisering, de geopolitieke context, concurrentie tussen en samenwerking met andere landen, scholing, et cetera (Neves en Silva, 2014). Het is daardoor niet duidelijk of in Nederland sprake is van een te hoge of een te lage ongelijkheid.

Bij de vormgeving van belastingen moet rekening worden gehouden met het feit dat belastingheffing altijd gepaard gaat met verstoring van economische prikkels. Belastingheffing kan bijvoorbeeld prikkels tot werken en ondernemerschap en het vestigingsklimaat aantasten en kapitaalvlucht aanwakkeren. Andersom kunnen te lage belastingen ervoor zorgen dat er onvoldoende middelen voor de noodzakelijke collectieve voorzieningen zijn of dat de economische verschillen te veel oplopen. Economische verstoringen zijn niet te vermijden, maar de uitdaging voor beleidsmakers is om deze zoveel mogelijk te beperken. Bovendien is terughoudend geboden bij de inzet van belastingen als middel om te veel maatschappelijke doelen te bereiken. Gedrag en herverdeling kan ook beïnvloed worden via subsidies of normeringen in plaats van belastingen (Hamelink e.a., 2023).

Het huidige belastingstelsel zorgt voor onnodig grote economische verstoringen en dat brengt welvaartsverliezen met zich mee³³. Zo belemmeren de hoge lasten op arbeid en de ongelijke behandeling van verschillende type werkenden de arbeidsmarkt (Rijksoverheid, 2020). Daarnaast dragen arbitragemogelijkheden tussen verschillende vermogensvormen eraan bij dat kapitaal niet altijd terecht komt op de plek waar investeringen het gunstigst renderen, maar wordt kapitaal opgepot in vermogensvormen waar de lasten op rendementen het laagst zijn (Jacobs, 2019). Een derde voorbeeld zijn de eigenwoningregelingen die de stijging van de huizenprijzen hebben aangejaagd en de schokgevoeligheid van Nederland voor economische tegenspoed vergroten (DNB, 2021). Ten slotte vergt het complexe belastingstelsel veel van het doenvermogen van zowel burger, ondernemer als Belastingdienst en ook dat brengt onnodige economische kosten met zich mee (Rijksoverheid, 2024).

4.2 Beleidsimplicaties en -richtingen

In deze paragraaf beschrijven we een aantal overkoepelende beleidsrichtingen voor de in dit rapport besproken onderdelen van het belastingstelsel. Allereerst bespreken we beleidsopties die de economische verstoringen verminderen, maar de belastingdruk nauwelijks veranderen. En ten tweede bespreken we additionele beleidsopties die ervoor zorgen dat belastingen meer naar draagkracht worden geheven. Dit is geen uitputtend overzicht van alle opties, maar geeft een aantal denkrichtingen weer³⁴.

Beleidsrichting voor minder economische verstoringen

Ten eerste kunnen fiscale regelingen die niet doelmatig of doeltreffend zijn worden afgeschaft, of worden vervangen door regelingen die beter bijdragen aan het nagestreefde beleidsdoel. Fiscale regelingen zorgen soms voor grote verschillen in belastingdruk bij een gelijk inkomen (onder gelijke omstandigheden) en veel zijn niet doelmatig of doeltreffend. De arbeidskorting, de hypotheekrenteaftrek en het lage vpb-tarief zijn bekende en budgettaire omvangrijke voorbeelden (Ministerie van Financiën, 2025). Door dit soort regelingen schaffen kunnen andere lasten worden verlaagd, en het draagt bij aan een minder complex en minder economisch verstorend belastingstelsel. Daarnaast worden de verschillen in belastingdruk bij een gelijk inkomen kleiner.

Ten tweede kunnen fiscale prikkels beter gericht worden op ondernemerschap, risicobereidheid en innovatie. Het huidige stelsel zou bijvoorbeeld verbeterd kunnen worden door het scheiden van ondernemings- en beleggingsvermogen in bv's. Scheiding maakt het mogelijk beleggingsvermogen in een onderneming als box 3-vermogen te behandelen, de grondslaguitholling van box 3-vermogen via de bv tegen te gaan en ondernemerschap te stimuleren door ondernemingsvermogen lager te belasten. In de praktijk kan dit lastig te scheiden zijn, waardoor het kansrijker is om in te zetten op het tegengaan van fiscaal gedreven gedrag. Voorbeelden zijn verdere beperkingen van lenen uit de eigen bv en van de doorschuifregeling, zodat de prikkel tot fiscaal gedreven uitstel van winstuitkering wordt beperkt. Een andere optie is om het lage vpb-tarief af te schaffen³⁵. Met de opbrengsten daarvan kan het box 2-tarief worden verlaagd en innovatie gericht worden gestimuleerd. Het cumulatieve belastingtarief voor de dga kan gelijk blijven, maar wordt zo meer gericht op innovatie.

³³ Deze paragraaf geeft geen uitputtend overzicht van alle onnodige verstoringen die het huidige stelsel met zich meebrengt. Zie voor een uitgebreidere bespreking bijvoorbeeld Rijksoverheid (2024) en Jacobs (2015).

³⁴ Zo kunnen er ook voorkeuren zijn om het belastingstelsel minder te laten herverdelen, bijvoorbeeld door het instellen van een vlaktaaks, of een verschuiving van lasten naar consumptie (omdat lagere inkomens een groter deel van hun inkomen besteden zal die deze groep zwaardere raken).

³⁵ Uit de evaluatie van het lage vpb-tarief blijkt dat dit middel niet geschikt is om het midden- en kleinbedrijf te ondersteunen, onder meer omdat meer dan de helft van het totale budgettaire bedrag bij andersoortige bedrijven terecht komt. Het lage vpb-tarief draagt daardoor niet bij aan het heffen naar draagkracht (Van Essen e.a., 2024b).

Daarnaast is de uitruil in de inkomstenbelasting tussen economische verstoringen en herverdeling onnodig kostbaar (Jacobs, 2015). Veel herverdeling via de inkomstenbelasting brengt hoge marginale tarieven met zich mee, die de prikkel tot meer werken, verdienen en zelfontwikkeling remmen. Dat verstoort de arbeidsmarkt en brengt economische kosten met zich mee. Die verstoringen kunnen verminderd worden door de hoogste marginale belastingtarieven te heffen waar de economische effecten het kleinste zijn of de herverdeling via minder versturende belastingen te organiseren. Een andere combinatie van tarieven, inkomensafhankelijke heffingskortingen en toeslagen zou het arbeidsaanbod meer kunnen stimuleren of bij gelijkblijvend arbeidsaanbod meer herverdeling kunnen bereiken.

Beleidsrichting om belastingen meer naar draagkracht te heffen

Er zijn ook mogelijkheden voor meer herverdeling via het belastingstelsel die gelijktijdig de omvang van de economische verstoringen terugdringen. Een optie is om de tarieven voor de hoogste inkomens of vermogens te verhogen of aftrekposten voor deze groepen (verder) te beperken. Het risico is wel dat hogere tarieven meer economische verstoringen en arbitragegedrag met zich meebrengen. Een verstandiger optie is om arbitragemogelijkheden te beperken, door het gelijkjer belasten van verschillende vormen van inkomen en vermogen. Omdat vooral de meest vermogenden gebruik kunnen maken van arbitragemogelijkheden zorgt deze optie voor meer herverdeling. Daarnaast kunnen de grootste vermogensoverdrachten meer worden belast, bijvoorbeeld door de bedrijfsopvolgings- en doorschuifregelingen te versoberen. En ten slotte kunnen de grootste vermogensbestandsdelen minder fiscaal gefaciliteerd worden. Voorbeelden zijn de verhoging van het eigenwoningforfait of een lagere de vrijstelling van AOW-premies voor gepensioneerden.

Literatuur

AFM (2023). *Verlaag drempels in de derde pijler: Inzichten uit het AFM onderzoek naar de risico's voor deelnemers in de derde pijler*.

Banerjee, A., & Duflo, E. (2003). Inequality and Growth: What Can the Data Say?, *Journal of Economic Growth*, 8, 267-299.

Blauw (2020). *Belastingonderzoek onder Nederlanders: Onderzoek naar het sentiment ten aanzien van belastingen onder Nederlanders*, in opdracht van het Ministerie van Financiën

Bosch, N., & Lejour, A. (2017). *Fiscaliteit en de rechtsvorm van ondernemingen*, CPB Policy brief.

De Bresser, J. & Knoef, M. (2022). Eliciting preferences for income redistribution: A new survey item, *Journal of Public Economics*, 214, 104724.

Bruil A., van Essen, C., Möhlmann, J., Leenders, W., Lejour, A., & Rabaté, S. (2026). Inequality and redistribution in the Netherlands. *Journal of the European Economic Association* (te publiceren).

CBS (2002). *Gemiddelde vermogens van huishoudens, 1993-2000*, <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37860GVH/table?ts=1732786118011>, geraadpleegd 4-3-2026.

CBS (2021). *Herziening statistieken aanmerkelijk belang vanaf 2006*, <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2021/herziening-statistieken-aanmerkelijk-belang-vanaf-2006>, geraadpleegd 4-3-2026.

CBS (2023). *Vermogensverschil tussen huishoudens kleiner bij meetellen pensioenopbouw*, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/26/vermogensverschil-tussen-huishoudens-kleiner-bij-meetellen-pensioenopbouw>, geraadpleegd 2-4-2026.

CBS (2024). *Bestaande koopwoningen; verkoopprijzen prijsindex 2020=100*, <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85773NED/table?ts=1727784348205>, geraadpleegd 4-3-2026.

CBS (2025a). *Vermogensverdeling in beeld*, <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2025/16/vermogensverdeling-in-beeld>, geraadpleegd 4-3-2026.

CBS (2025b). *Ongelijkheid in inkomen en vermogen; huishoudens*, <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84476NED/table?ts=1772008574423>, geraadpleegd 4-3-2026.

CBS (2025c). *56 procent vermogen in handen van 10 procent huishoudens*, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/03/56-procent-vermogen-in-handen-van-10-procent-huishoudens>, geraadpleegd 4-3-2026.

CBS (2025d). *Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, vermogensbestanddelen*, <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/83834NED>, geraadpleegd 4-3-2026.

CBS (2025e). *Gemeenten verwachten 14,4 miljard euro aan heffingsopbrengsten in 2025*, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/06/gemeenten-verwachten-14-4-miljard-euro-aan-heffingsopbrengsten-in-2025>, geraadpleegd 4-3-2026.

- Chetty, R., Jackson, M.O., Kuchler, T. et al (2022). Social capital I: measurement and associations with economic mobility. *Nature*, 608: 108–121.
- CPB (2025), Keuzes in Kaart 2027-2030.
- Deinum, I., Lejour A., Möhlmann, J., & Vinke, R. (2022). *De economische activiteit van besloten vennootschappen*, CPB.
- DNB (2021). *Vier ingrediënten voor een evenwichtigere woningmarkt*.
- DNB (2026). *Activa pensioenfondsen naar instrument*, <https://www.dnb.nl/statistieken/dashboards/pensioenfondsen/pensioenfondsen-macro-economisch/>, geraadpleegd, 4-3-2026
- Banerjee, A.V. & Duflo, E. (2003). Inequality and Growth: What Can the Data Say?, *Journal of Economic Growth*, 8, 267–299.
- Van Essen, C., Leenders, W., Lejour, A. Möhlmann, J., & Rabaté, S. (2022), *Ongelijkheid en herverdeling*, CPB.
- Van Essen, C., Lejour, A., Schulenberg, R., & Vanheukelom, T. (2024a). *Inkomens en belastingen aan de top in Nederland*, CPB.
- Van Essen, C., Griffioen, E., & Lejour, A. (2024b), *Evaluatie verlaagd tarief in de vennootschapsbelasting*, CPB.
- Van Ewijk, C. & Lejour, A. (2019). De lage rente biedt kans om de fiscale behandeling van de eigen woning te hervormen, in S. Cnossen en B. Jacobs (Reds.), *Ontwerp voor een beter belastingstelsel* (pp. 46-60), Ten Brink Meppel.
- Groot, S., Lever, M., & Möhlmann, J. (2019). *Effect van erfenissen en schenkingen op vermogensongelijkheid en de rol van belastingen*, CPB.
- Hamelink, E., Lejour, A., Trommelen, A., & Weyzig, F. (2023), *Een economisch afwegingskader voor belastinginstrumenten*, CPB.
- Hamelink, E., Schulenberg, R., & Lejour, A. (2024), *De lange weg naar de top: vermogensmobiliteit in Nederland*, CPB.
- Hoogeveen, M.J. (2011). *De kwaliteit van de fiscale bedrijfsopvolgingswetgeving*, proefschrift Tilburg University.
- Jacobs, B., (2015). *De prijs van gelijkheid*, Prometheus.
- Jacobs, B., (2019). Fundamentele hervorming van belastingen op kapitaalinkomen, in S. Cnossen en B. Jacobs (Reds.), *Ontwerp voor een beter belastingstelsel* (pp. 60-75), Ten Brink Meppel.
- Jacobs, B. (2025). *Volgend kabinet moet de belasting op vermogensinkomsten, vermogen en erfenissen pragmatisch hervormen*, ESB: 28 juli 2025, <https://esb.nu/volgend-kabinet-moet-de-belasting-op-vermogensinkomsten-vermogen-en-erfenissen-pragmatisch-hervormen/>
- Jongen E., De Boer, H.W., & Koot, P. (2018). *Eenverdieners onder druk*, CPB policy brief.

Jongen, E., Kraaij, A., & Vethaak, H. (2026). *Waardoor verandert de ongelijkheid in marktinkomens?*, Department of Economics Research Memorandum 2026.01.

Korevaar M. (2025). *Verhoog het eigenwoningforfait*, ESB, 110(4851), 501, 20 november 2025.

Ministerie van Financiën (2023). *Ambtelijk rapport aanpak fiscale regelingen*.

Ministerie van Financiën (2025). *Kansen voor lagere tarieven en beter beleid: Aanpak Fiscale Regelingen voor een eenvoudiger en beter belastingstelsel*.

Möhlmann, J., & Van Essen, C. (2022). *Evaluatie fiscale regelingen gericht op bedrijfsoverdracht*, CPB.

Neves, P.C. & Silva, S. (2014). Survey Article: Inequality and Growth: Uncovering the Main Conclusions from the Empirics, *Journal of Development Studies*, 50(1), 1-21

OECD (2024). *Society at a Glance 2024*.

Rijksoverheid (2020). *In wat voor land willen wij werken?*, Commissie Regulering van Werk.

Rijksoverheid (2021). *Bouwstenen voor een beter belastingstelsel*.

Rijksoverheid (2022). *Licht uit, spot aan: de vermogensverdeling*, Interdepartementaal Beleidsonderzoek Vermogensverdeling.

Rijksoverheid (2024). *Belastingen in maatschappelijk perspectief*.

Rijksoverheid (2025). *Bijlagen bij Miljoenennota 2026*.

Scheer, B., Zulkarnain, A. & Rademakers, E. (2025). *Arbeidsmarktkrapte en loongroei*, CPB.

Schulenberg, R. (2019). Vermogensongelijkheid: het is de demografie!?, *TPEdigitaal*, 13(3), 70-90.

Schulenberg, R., van Essen, C., Hamelink, E., & Lejour, A. (2024). *Een steuntje in de rug: vermogensmobiliteit van ouder op kind*, CPB.

Schwartz, T., Stabler, D., Knol, J., Ourak, W., Lejour, A., & Bijlsma, M. (2026). *Draagt de dga zijn steentje bij? Evaluatie gebruikelijkloonregeling*. SEO.

Schwartz, T., Stabler, D., Knol, J., de Jong, T., & Lejour, A. (2026). *Directeur-grootaandeelhouders anticipeerden sterk op belastingstijging*, ESB (te verschijnen).

Sinninghe Damsté, J., Thiel, J., & van Oostveen, B. (2026). *Perspectief op de woningmarkt*, CPB.

Stevens, L. (2020). *Inkomstenbelasting 2001*, Fiscale Handboeken. Wolters Kluwer.

Swank, J. & van der Windt, N. (2025), *Stop per direct met hypotheekrenteaf trek bij nieuwe leningen*, ESB, 100(4851), 498-500.

Tigelaar-Klootwijk, Y. (2013). *Bedrijfsopvolging bij natuurlijke personen: een onderzoek naar fiscale bedrijfsopvolgingsfaciliteiten*, proefschrift Erasmus Universiteit Rotterdam.

Vethaak, H., & Jongen, E. (2024). *Stille wateren hebben diepe gronden: Een analyse van de inkomensverdeling en haar determinanten over de afgelopen veertig jaar*, Department of Economics Research Memorandum 2024.01.

Vicq, A.de, Toussaint, S., van de Valk, T., & Moatsos, M. (2023). De vermogensongelijkheid stijgt sinds de jaren tachtig, *ESB*, 108(4820), 20 april 2023.

Bijlage: gesprekpartners

Bij de totstandkoming van dit rapport hebben we gesprekken gevoerd met deskundigen van verschillende organisaties met kennis van de materie. We zijn deze gesprekpartners veel dank verschuldigd voor hun waardevolle bijdrage. De analyses en uitkomsten van dit rapport zijn geheel voor rekening van de auteurs en weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs de mening van de geraadpleegde personen of organisaties.

We hebben medewerkers van de volgende organisaties gesproken:

- Universiteit van Leiden, Department of Economics
- Universiteit van Tilburg, Department of Tax Economics
- VNO-NCW
- AWWN
- FNV
- CNV
- Sociaal-Economische Raad
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
- Ministerie van Financiën
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid